

Chữ Hiếu và Người Già Trong Xã Hội Đông Phương

Tôi vẫn mừng tượng nhớ rằng, theo người xưa, ba tội bất hiếu lớn nhất là:

- 1) Không có con trai nối dõi (bất hiếu hữu tam vô hậu vi đại)
- 2) Cha mẹ già không phụng dưỡng
- 3) Đi xa lúc cha mẹ già.

Biển học mênh mông, đi vào internet để tìm hiểu thêm thì có rất nhiều ý kiến khác nhau về “chữ hiếu” và ‘tội bất hiếu’ theo quan điểm Khổng giáo. Dù sao thì trong xã hội ngày nay, các điều trên có lẽ đã hết hợp thời.

Nhưng dù ở đâu, hiếu theo kiểu nào, tôn giáo nào, chữ Hiếu vẫn là một yếu tố then chốt của đời sống mọi người.

Phật dạy: *“Này các tỳ kheo! Có hai người mà các thầy không thể nào đền ơn cho hết được, đó là cha và mẹ. Nếu có kẻ vai trái cõng cha, vai phải cõng mẹ, đi xa ngàn dặm, cung phụng đủ mọi thức ăn, đồ mặc, chăn nệm và thuốc thang, thậm chí cha mẹ có tiểu tiện, đại tiện trên vai đi nữa, cũng chưa trả được ân sâu cha mẹ....Các thầy phải biết, ân cha mẹ nặng lắm, bỗng bề nuôi nấng, dưỡng dục đúng lúc, làm cho ta trưởng thành. Vì thế, mà biết ân đó khó trả.”*

Trong mười điều răn của Thiên Chúa Giáo, điều thứ 5:

Người hãy thảo kính cha mẹ, như Đức Chúa, Thiên Chúa của người, đã truyền cho người, để được sống lâu, và để được hạnh phúc trên đất mà Đức Chúa, Thiên Chúa người, ban cho người.

(Honour thy father and thy mother)

Và dĩ nhiên, Việt Nam chúng ta thì:

Công cha như núi Thái sơn

Nghĩa mẹ như nước trong nguồn chảy ra

*Một lòng thờ mẹ kính cha
Cho tròn chữ hiếu mới là đạo con.*

Nhắc đến chữ hiếu, chúng ta nghĩ đến số phận của người già hay ngược lại, thấy thân phận của một số người già chúng ta nghĩ đến chữ hiếu, vì phần đông người già nào lại chẳng có con cái.

Người đàn ông Nhật trong những năm sau thế chiến thứ hai làm việc đầu tắt mặt tối cho công ty, ít có thì giờ cho gia đình, và cũng nhờ họ mà xây dựng được phép mầu là kinh tế Nhật cuối thế kỷ thứ 20. Qua thập niên 1990, xuất hiện "hội chứng ông chồng về hưu" (retired husband syndrome). Bao năm, mạnh ông chồng đi làm, mạnh bà vợ nội trợ ở nhà nuôi con. Sau năm 1990 ông chồng đến 60 tuổi càng bị bắt buộc về hưu non, vì không còn đi làm, cuộc sống cô lập nhiều hơn trước. Từ bé họ đã được giáo dục để can đảm chịu đựng một mình, không phiền lụy người khác. Bỗng nhiên ông chồng có mặt ở nhà suốt ngày. Vợ chồng xa lạ, cha con xem như người dưng, ông chồng sanh ra chứng áp huyết cao, loét dạ dày, nổi mẩn da, trầm cảm. Bà vợ bực bội, muốn ly dị nhưng trở ngại vì sẽ không được hưởng hưu bổng của chồng, bèn đi sưu tầm teddy bear, hay chạy theo hâm mộ làm "fan" của các tài tử nổi tiếng. Sự cô đơn của người đàn ông Nhật sau khi về hưu dẫn đến tình trạng càng ngày càng nhiều người già ở Nhật chết một mình tại nhà mà không ai hay.

Hiện tượng Kodokushi (孤独死 - Cô độc tử) hay cái chết cô đơn, được mô tả lần đầu tiên vào những năm 1980, nói về người già ở Nhật chết một mình và không được khám phá trong một thời gian dài. Kodokushi đã trở thành một vấn đề đang gia tăng ở Nhật Bản, do những khó khăn kinh tế và dân số ngày càng cao tuổi của Nhật Bản. Trường hợp đầu tiên được loan tải toàn trên toàn nước Nhật vào năm 2000 khi xác chết của một người đàn ông 69 tuổi được phát hiện ba năm sau khi ông qua đời; tiền thuê nhà và các chi phí tiện ích hàng tháng của ông ta đã được rút tự động khỏi tài khoản ngân hàng và chỉ sau khi rút hết tiền tiết kiệm của ông ta, cơ thể của ông ta đã bị giòi bọ ăn mất, chỉ còn lại bộ xương của ông ta được phát hiện tại nhà.

Ngày cuối năm, xin lược dịch đây một tin nói về một hiện tượng khác nhưng liên hệ, tuy phần đông xảy ra cho phụ nữ. Người già vì cô đơn, không người săn sóc, cố tình phạm pháp để được đem vào tù, ở đó họ có người khác để bầu bạn ...cho vui và họ được săn sóc đùm bọc tốt hơn. Chuyện này phổ biến tại Nhật cũng như tại Hàn Quốc, là nơi có đời sống kinh tế cao nhất vùng Châu Á trong thế giới chịu ảnh hưởng của Khổng giáo. Trung quốc thì đã qua thời kỳ Cách Mạng Văn Hoá cố tình xóa bỏ tàn tích xã hội "phong kiến", xin khởi bàn. Nhưng Nhật và Triều tiên là hai nước có truyền thống Khổng giáo, 'bảo hoàng hơn vua', mà chữ hiếu cũng đến nước này thì nghe qua cũng thấy... quá thảm.

Chuyện này nhắc nhở người trẻ hãy nhớ đến bậc sinh thành của mình, ít lắm là trong dịp năm cũ nhường chỗ cho năm mới. Người già cũng nên nhớ năm mới xếp lại chuyện cũ, quên bớt những hiềm khích nhỏ nhặt với con cháu, dẹp bớt tự ái, dùng email, facetime, 'Viber' hay 'Zalo', rộng mở vòng tay "welcome" chúng trở về.

Chúc mọi người một mùa Xuân từ bi, hỷ xả, sum họp.

Hồ Văn Hiến

Ngày 28 tháng 12 năm 2019

Phụ nữ cao tuổi ở Nhật thích ở tù hơn là ở một mình

“Đối với những người cao tuổi không có gia đình gần gũi, viễn cảnh sống một mình và chết một mình có thể rất đáng sợ. Nhưng một số người cao niên ở Nhật Bản đang khám phá họ có thể được chăm sóc và có được tình bạn khi họ bị nhốt trong tù.

Tại sao người già sống một mình ngày càng tăng?

Takako Suzuki (không phải tên thật của bà) đã 76 tuổi và đang ngồi tù vì tội trộm cắp. Đây là lần thứ hai bà bị tổng giam.

Trong khi bà bị nhốt tại nhà tù Kasamatsu ở tỉnh Gifu, miền trung Nhật Bản, bà đã được điều trị bệnh lẫn, đã tiến triển đến mức bà không còn có thể làm toán đơn giản.

Suzuki bắt đầu ăn cắp đồ trong tiệm tạp hoá sau khi bà được 70 tuổi. Bà lấy trộm thức ăn và nhu yếu phẩm hàng ngày và đã tích lũy một hồ sơ bị bắt nhiều lần.

Bà được chẩn đoán mắc chứng mất trí nhớ trong lần vào tù đầu tiên. Sau khi được thả ra, chỉ sáu ngày sau cảnh sát bắt giữ bà vì tội trộm cắp một lần nữa và đưa bà trở lại nhà tù.

Nhà tù Kasamatsu có hơn 300 phụ nữ. Một phần năm là 65 tuổi trở lên. Khá nhiều người cần được trợ giúp trong các công việc sinh hoạt thông thường hàng ngày.

Các tù nhân tham gia lao động cho người tội hình sự vào ban ngày, nhưng chứng mất trí của Suzuki có nghĩa là bà không thể làm việc như những người khác, vì vậy bà được giao các hoạt động thủ công đơn giản để giữ cho bà có chuyện làm qua ngày. Suzuki cũng cần được chú ý đặc biệt tại bữa ăn. Bà phải ngồi xa các tù nhân khác vì có thói ăn cắp thức ăn của họ.

Trước đây, bà đã nuôi hai con khôn lớn và từng làm việc trong một cửa hàng bách hóa và bán mỹ phẩm. Nhưng sau đó bà đã mất chồng và bị con cái xa lánh. Bà không còn ai khác để nương tựa. "Tôi ở nhà một mình. Thật khó khăn. Tôi cảm thấy đau khổ và tôi khóc", bà nói.

Bà sắp hết hạn tù. Để giúp bà ngừng phạm tội, nhà tù đang tìm kiếm một cơ sở phúc lợi xã hội để theo dõi.

Một yếu tố đằng sau sự gia tăng hành vi phạm tội của phụ nữ cao tuổi là sự gia tăng các hộ gia đình độc thân. Tại Nhật Bản, hơn 4 triệu phụ nữ cao tuổi đang sống một mình. Đó là gấp đôi số người đàn ông cao tuổi sống một mình. Xu hướng này dự kiến sẽ tăng lên, do tuổi thọ của phụ nữ dài hơn nam giới và cũng vì số phụ nữ đã ly hôn hoặc chưa từng kết hôn đang gia tăng.

Trong số các tội phạm của phụ nữ từ 70 tuổi trở lên, ăn cắp đồ trong tiệm chiếm tới 82,5%. Nếu bao gồm ăn cắp hành lý, hơn 90 phần trăm là trộm cắp.

Để giúp các tù nhân già sống một mình sau khi mãn hạn tù, nhà tù đang nỗ lực giúp họ hồi phục nhiều hơn. Các nhà vật lý trị liệu bên ngoài đến để giúp họ tập đi bộ và các loại thể dục khác tùy theo tình trạng của từng tù nhân. Một tù nhân đã lấy lại được khả năng đi lại. Cô nói: "Trước đây tôi không bao giờ có thể đứng dậy hoặc đi mà không vịn vào một thứ gì đó. Tôi đã khá hơn nhiều. Tôi thích chỗ này. Tôi thực sự rất biết ơn."

Đối với các tù nhân cao tuổi vẫn còn khỏe mạnh, nhà tù giúp họ duy trì tình trạng tốt với các lớp tập thể dục để họ không cần điều dưỡng khi họ ra tù.

Với số lượng tù nhân cao tuổi đang tăng lên, các nhà tù đang phải phấn đấu để tuyển dụng đủ người chăm sóc. Tại nhà tù Kasamatsu, các tù nhân khỏe mạnh học về chăm sóc điều dưỡng như một phần của việc đào tạo nghề và đồng thời giúp đỡ các bạn tù.

Quản giáo trại giam Takao Hosokawa nói, thật khó để các nhà tù đối phó với rất nhiều tù nhân ngồi xe lăn. "Chúng tôi dựa vào các tù nhân khỏe mạnh và các chuyên gia bên ngoài," ông nói. "Và nhân viên của chúng tôi phải làm việc chăm chỉ hết sức mình."

Chikako Tanaka (không phải tên thật) không phù hợp với hình ảnh của một tội phạm điển hình. Người đàn bà 85 tuổi nói chuyện thanh lịch và ăn mặc chu đáo. Nhưng gần đây bà đã xong án tù 18 tháng vì tội trộm cắp.

Ngày bà được thả ra, bà trở về nhà với một thành viên của một nhóm hỗ trợ.

Rõ ràng là bà không thể sống trong ngôi nhà cũ của mình một lần nữa. Mái nhà đã bị hư hại nặng, và tinh thần bà có dấu hiệu suy sụp. Tủ lạnh chất đầy chén bát và đồ gia dụng, một dấu hiệu đặc trưng của chủ nhà mắc chứng Alzheimer.

Trước khi bị giam giữ, bà sống một mình và vì bà không có bạn thân đến thăm, nên không ai chú ý đến việc bà bắt đầu mất trí nhớ.

Trước đây, Tanaka từng làm việc trong một quán bar, và không đủ điều kiện hưởng lương hưu, vì vậy bà sống bằng tiền tiết kiệm của mình. Khi những khoản tiết kiệm đó cạn kiệt, không có ai để nhờ giúp đỡ, bà bắt đầu đi ăn cắp các cửa hàng.

Giáo sư Đại học Ryukoku Koichi Hamai nói rằng một số phụ nữ cao tuổi coi nhà tù là một cách để thoát khỏi sự cô lập xã hội. Ông nói rằng đó là phản ánh của một vấn đề mà xã hội Nhật Bản đang đương đầu..

(Theo NHK world-Japan: Elderly women in Japan prefer being in prison to being alone:)